

بِسْمِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

مبانی زبان آموزی قرآن کودکان

حیدر علی عابدی

تقدیم به: چهارده معصوم علیهم السلام، چهارده مشعل پر فروغ هدایت

تقدیم به: روح خدا، حضرت امام خمینی رحمته الله علیه

تقدیم به: قائد بزرگ، امام خامنه ای مد ظله العالی

تقدیم به: همه عاشقان قرآن و عترت و تمام عزیزانی که حقی بر گردنمان دارند.

تقدیم به: کودکانی که گلی از گل های بهشتند.

عزیزی، حبیب‌الله	:	سرشناسه
مبانی زبان‌آموزی قرآن کودکان/ حبیب‌الله عزیزی.	:	عنوان و نام پدیدآور
قم: مهر فاطمه (س)، ۱۳۹۶.	:	مشخصات نشر
۴۸ ص.: مصور(رنگی). ۲۱/۵ × ۱۴/۵ سم.	:	مشخصات ظاهری
۹۷۸-۶۰۰-۸۸۸۴-۰۵-۷	:	شابک
فیبا	:	وضعیت فهرست نویسی
قرآن -- راهنمای آموزشی	:	موضوع
Qur'an -- Study and teaching	:	موضوع
تعلیمات دینی اسلامی برای کودکان	:	موضوع
Islamic religious education of children	:	موضوع
BP۷۴/۵/ع۴م۲ ۱۳۹۶	:	رده بندی کنگره
۲۹۷/۱۵۱۰۷	:	رده بندی دیویی
۴۸۴۵۷۹۱	:	شماره کتابشناسی

مبانی زبان و قرآن کودکان حبیب‌الله عزیزی

ناشر: مهر فاطمه

ویرایش علمی: دکتر حسین شایب

مشاور فنی و صفحه‌آرا: سیدمصطفی شفیعی GhadirNegar.ir

چاپخانه: باقری

چاپ اول: تابستان ۱۳۹۷ ه.ش.

شمارگان: ۳۰۰۰ جلد

هدیه و مبلغ بسته‌ی پنج جلدی: ۱۵۰ هزار تومان

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۸۸۸۴-۰۵-۷ (شابک دوره: ۹۷۸-۶۰۰-۸۸۸۴-۰۴-۶)

مرکز پخش: قم، خیابان انقلاب (چهارمردان)- کوچه شماره ۴- پلاک ۴۱

ساختمان مهدیه- موسسه آیات هدایت

تلفن: ۳۷۷۲۷۲۹۹ و ۳۷۷۲۷۲۵۱-۰۲۵. نمابر: ۳۷۷۱۵۱۴۹-۰۲۵.

سایت: nnnr.ir و ayatehedayat.ir رایانامه: azizi@ayatehedayat.ir

شبکه‌های اجتماعی: @ayatehedayat @Qomkma @nnrn

کلیه حقوق این اثر برای نویسنده محفوظ است.

چکیده

«زبان آموزی» مقدمه‌ای ضروری «سواد آموزی» است. اصولاً «سواد آموزی» بعد از «زبان آموزی»، بسیار مهم‌تر و آسان‌تر محقق می‌شود، لذا شعار ما این است:

«اول زبان آموزی»، «سپس سواد آموزی»

این شعار، از یک هدف‌گذاری علمی و عالمانه خبر می‌دهد؛ همان طور که خداوند بعد از صدور فرمان «قرائت»، از «تعلیم» با «قلم» سخن گفته است.^۱

«إِقْرَأْ بِاسْمِ رَبِّكَ الَّذِي خَلَقَ ۝ خَلَقَ الْإِنْسَانَ مِنْ عَلَقٍ ۝»

«إِقْرَأْ وَرَبُّكَ الْأَكْرَمُ ۝ الَّذِي عَلَّمَ بِالْقَلَمِ ۝»

بخوان به نام پروردگارت که آفرید. انسان را از خون بسته‌ای آید.

بخوان که پروردگارت از همه کریم‌تر است. همان که به وسیله‌ی قلم آموخت.

قرآن کریم، سوره‌ی مبارکه‌ی علق، آیات ۱ تا ۴

سواد آموزی کودک، قبل از بلوغ زبان آموزی وی، قطعاً مضر است. نه به حواس و نه به ذهن که کودک توان و استعداد سواد آموزی را ندارد، بلکه از این جهت که فرصت نادر و طلایی زبان آموزی را، که بعدها دیگر قابل جبران نیست، از دست می‌دهد.

انسان هرچه سن و سالش کمتر باشد، فرصت زبان آموزی اش طلایی‌تر است. کودکان می‌توانند همزمان چند زبان از جمله زبان قرآن را فراگیرند؛ به شرط آن که زمینه‌های اقامه‌ی اصول زبان آموزی فراهم باشد.

۱- نگارنده توضیح کامل این مهم را در کتاب «نظریه‌ی بیانی تلاوت» (تقدم زبان آموزی بر سواد آموزی) آورده است.

■ اصول زبان آموزی قرآن کودکان عبارت اند از:

اصل اول: گوش دادن به تلاوت الگوی شنیداری با رسانه‌ی صوتی تلاوت جذّاب کودکان؛

اصل دوم: تلاوت به تقلید از الگوی شنیداری (تقلید گفتاری)؛

اصل سوم: تکرار و ویژگی‌های آن؛

اصل چهارم: استمرار گوش دادن و تلاوت تقلیدی در زمان‌های متناوب و در موقعیت‌های مناسب؛

اصل پنجم: توسعه و تقویت مفاهیم زبان آموزی قرآن کودکان.

اصل ششم: پیشگیری از اختلالات زبان آموزی کودکان.

■ ما برای تحقق زبان آموزی قرآن کودکان دو رسانه طراحی کرده‌ایم:

اول: رسانه‌ی الگوی شنیداری برای تلاوت تقلیدی کودکان به نام «نغمه‌های نورانی»؛

دوم: کتاب چهارجلدی قرآن مصوّر کودکان، رسانه‌ای برای توسعه‌ی مفاهیم در زبان آموزی به نام «رنگ‌های نورانی».

مربیان باتجربه‌ی ما در قالب بازی و در فضایی هوشمند، سنجیده، عاطفی و مهربانانه «نغمه‌های نورانی» را با «رنگ‌های نورانی» می‌آمیزند و ضمن تسهیل تلاوت قرآن کریم و شناساندن معارف اهل بیت (علیهم‌السلام) خاطره‌انگیزترین لحظات را برای کودکان رقم می‌زنند و باهدف ایجاد مهارت‌های جامع زندگی الهی و آسمانی در «حیات طیبه»، سبک زندگی کودکان را با «رنگ‌های نورانی» رنگ آمیزی می‌کنند.

و آیا زیباتر از رنگ الهی و «رنگ‌های نورانی» رنگی هست؟

«صِبْغَةَ اللَّهِ وَمَنْ أَحْسَنُ مِنَ اللَّهِ صِبْغَةً وَاتَّخِذُوا لِلَّهِ حُسْنَ إِدْوَنَ»

رنگ خدائی و چه رنگی از رنگ خدائی بهتر است! و ما عباد را دوست داریم.

قرآن کریم، سوره‌ی مبارکه‌ی بقره، آیه ۱۳۸

«رَبَّنَا هَبْ لَنَا مِنْ أَزْوَاجِنَا وَذُرِّيَّاتِنَا قُرَّةَ أَعْيُنٍ وَاجْعَلْنَا لِلْمُتَّقِينَ إِمَامًا»

پروردگارا! به ما از همسران و فرزندانمان آن ده که مایه‌ی روشنی

چشمان ما باشد و ما را پیشوای پرهیزکاران گردان.

سوره‌ی مبارکه‌ی فرقان، آیه ۷۴

در مسیر هدایت گل‌های بهشتی موفق باشید.

حبیب‌الله عزیزی، قم مقدّس،

۱۷ ربیع‌الاول ۱۴۳۷ ه‍.ق، ۷ دی ۱۳۹۴ ه‍.ش

فهرست

۷	مقدمه
۱۱	بازی سیادت و سرری کرمان؛ زمینه ساز رشد زبان آموزی
۱۷	چگونه به ارزندانمان قرآن بیاموزیم؟
۱۸	زبان آموزی: منتهی حقیقت است
۲۱	اصول زبان آموزی قرآن پیش از تولد
۲۱	۱. فرایندهای قبل از تولد
۲۲	۲. توصیه‌هایی به پدر و مادرها پس از تولد کودک
۲۳	اصول زبان آموزی قرآن پس از تولد تا قبل از دو سالگی
۲۴	اصل اول: گوش دادن به تلاوت الگوی زیبایی جذاب کودکان
۲۶	اصل دوم: تلاوت به تقلید از الگوی شنیداری
۲۷	قاعده‌ی توازن
۲۷	دوروش ایجاد توازن بین شنیدن و تلاوت کودک
۲۹	اصل سوم: تکرار و ویژگی‌های آن
۳۱	اصل چهارم: استمرار گوش دادن و تلاوت تقلیدی در زمان‌های متفاوت و از موقعیت‌های مناسب
۳۳	معیارهای ضروری در انتخاب الگوی شنیداری کودکان
۳۴	قاعده‌ی تکرار و استمرار مفید
۳۵	فضاسازی برای تکرار و استمرار تلاوت
۳۸	اصل پنجم: توسعه و تقویت مفاهیم
۳۹	فرایند توسعه و تقویت مفاهیم در زبان آموزی قرآن کودکان
۴۱	جشن سوره‌ها
۴۲	تلاوت زیبای کودکان
۴۳	ملاحظات زبان آموزی قرآن کودکان در کانون حضرت محسن بن علی (علیه السلام)
۴۵	مراسم شکرانه
۴۷	اصل ششم: پیشگیری از اختلالات زبان آموزی کودکان
۴۸	تلاوت درمانی
۴۹	منابع و مآخذ

قال رسول الله ﷺ

أَبُو الْوَلَدِ الصَّالِحِ
رَحْمَةُ اللَّهِ عَلَيْهِ . أَبَا بَكْرٍ بْنُ الْجَنَّةِ

فِرَازَنْدَسَاحِ وَشَاهِدِ

کلی خوشبو از گل های بهشت است

کافی (طبع الاسلامیه)، جلد ۶، صفحه ی ۳

مقدمه

عربی زبان قرآن و زبان دینی مسلمانان جهان است. ما ایرانیان با هم وطنانمان با زبان ملی (فارسی) سخن می‌گوییم؛ اما در دنیا ارتباطات و گردشگری‌های گسترده با سایر کشورهای مسلمان چگونه ارتباط برقرار کنیم؟

این‌که نماز را باید به زبان عربی بخوانیم، دلیلش این است که عربی زبان قرآن و زبان دینی ماست. ما باید بتوانیم با مسلمانان جهان به سهولت و به آسانی ارتباط برقرار کنیم، از مشکلاتمان بگوییم و از راه‌حل‌ها و راهبردها سخن به میان آوریم. پس باید با مسلمانان جهان همدل و هم‌زبان باشیم.

وقتی در کودکی می‌توان به آسانی چند زبان را زبان‌آموزی کرد، زبان‌آموزی قرآن در اولویت است، از مسئولان انتظار می‌رود، به عنوان وظیفه‌ی شرعی بین‌المللی، زمینه‌ی تحقق این هدف مهم را فراهم آورند.

تلاوت جذّاب قرآن کریم توسط کودکان آرزوی هر پدر و مادر مسلمان است. رسیدن به این هدف ارزشمند، روش و راهبردهای عالمانه را می‌طلبد.

به کار بردن شیوه‌های غیرمنطقی در آموزش قرآن کریم، هرچند با دلسوزی و تلاش‌های فراوان صورت گیرد، متأسفانه قرآن آموز را در موقع قرائت با لکنت مواجهه می‌کند و در صورت استمرار، او را به سمت سرطان گویشی و لکنت بیشتر در تلاوت سوق می‌دهد.

لازم است قاریان عزیز که به زیبایی، تلاوت می‌کنند، روش عالمانه‌ی کلاس داری را بیاموزند. بعد از آن، روش تدریس قرآن کریم را بصورت تخصصی یاد بگیرند تا بتوانند در آموزش قرآن، به قرآن‌آموزان موفق باشند.

«قرائت» غربی، یک تخصص است. «کلاس داری» هم یک تخصص است. «روش تدریس قرآن کریم» هم تخصص دیگری است. لازم است معلم قرآن در هر سه موضوع تخصص لازم را کسب کند. این ترتیب در قیامت یک معلم قرآن موفق ظاهر شود.

نگارنده سال‌ها مدیریت فعال کلاس‌های قرآن را تجربه کرده است و همزمان ۲۴ سال در دانشگاه فرهنگیان قم (مرکز تربیت معلم) به دانشجو معلمان عزیز و گرانقدر «روش تدریس قرآن» گفته است و در کلاس‌های کارورزی مدارس، راهنمای آنان بوده است. و در بعضی شهرهای مرزی کشور ضمن بازدید از کلاس‌های قرآن خدمات «روش درمانی بالینی کلاس‌های قرآن» را ارائه کرده است. به عبارت دیگر در بالین کلاس، آسیب‌شناسی و آسیب‌زدایی از روش‌های آموزش را به عمل آورده است.

در استان قم از سال ۱۳۷۲ ه. ش تا سال ۱۳۸۳ ه. ش با عنوان مدیر کلاس‌های حفظ قرآن کریم، مدیریت تربیت ۵ هزار حافظ قرآن را در برنامه خود دارد و امروز موجب افتخار است که با همت دوستان عزیزمان، استان قم بیشترین کیفیت‌ترین حفاظ قرآن کریم را در خود جای داده است. طرح نغمه‌های نورانی مدارس، طرح تسهیل تلاوت بر اساس روش شنیداری - گفتاری برای دانش‌آموزان مدارس کشور بود که در سال ۱۳۷۵ با همت مدیران علاقه‌مند به قرآن کریم در بعضی مدارس چند سالی اجرا شد. و تحسین بسیاری از قرآن‌دوستان را برانگیخت. امروز هم وزارت آموزش و پرورش می‌تواند آن را عملیاتی کند و گام بلندی را در تسهیل تلاوت دانش‌آموزان بردارد.

نگارنده معاونت آموزشی اتحادیه تشکل‌های قرآن و عترت کشور و ریاست هیئت مدیره‌ی اتحادیه تشکل‌های قرآن و عترت استان قم را در کارنامه خود دارد. از شهریور ۱۳۸۳ مؤسسه آیات هدایت را باهدف پژوهش و تربیت نیروی انسانی برای مؤسسات قرآنی تأسیس کرده است.

حانون حضرت محسن بن علی علیه السلام از زیرمجموعه‌های این مؤسسه است که چندین کلاس آموزشی قرآن برای کودکان پیش از دبستان دارد. در این پیش‌دبستانی، «زبان‌آموزی قرآن کودکان»، در کنار «مهارت‌های جامع زندگی کودکان» زیر نظر اساتید و کارشناسان برانقدار اجرا می‌شود.

مربیان‌ی که در کلاس‌های «مبانی زبان‌آموزی قرآن کودکان» اینجانب شرکت می‌کنند با کلیات این دانش آشنا می‌شوند. برای کسب مهارت‌های لازم و آشنایی بیشتر با نکات ظریف آن در کلاس‌های پیش‌دبستانی مؤسسه، کارورزی می‌کنند.

«زبان‌آموزی قرآن کودکان» اکنون سطح جمهوری اسلامی ایران رو به رشد است و بعضی از فرهیختگان از کشورهای دیگر نیز از آن استقبال کرده‌اند. امید است با انتشار این کتاب، «زبان‌آموزی قرآن کودکان» مورد توجه مدارس پیش‌دبستانی و خانواده‌های گرانقدر قرار گیرد.

در پایان از همه عزیزان و دوستانی که در این مسیر مساعدت و راهنمایی کردند صمیمانه تشکر می‌کنم.